

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Заїки Олени Володимирівни на тему: «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Цифрова трансформація, наразі, є одним з провідних напрямів при формуванні моделей розвитку економічних систем. Водночас, цифровізацію не можна досліджувати як самостійне явище, окремо від фінансової основи бізнесу, що робить цей процес методологічно обмеженим. Запровадження технологічних інновацій, якими є цифрові технології, вимагає проробленої організаційної готовності бізнесу до змін, сформованої фінансової бази, що забезпечуватиме ефективність залучення й використання ресурсів, а також опрацьованих механізмів управління ризиками при освоєнні підприємствами цифрового ринкового простору. У даному контексті особливого значення набуває концепція побудови фінансової архітектоніки, яка має стати основою в інтеграційних процесах цифрових змін для створення нових цифрових рішень в системі стратегічного управління підприємств. Фінансова архітектоніка визначає внутрішні механізми узгодження фінансових інструментів за принципами, структурою, стратегіями, забезпечує їх взаємодію та синергію, формує адаптаційні моделі для функціонування у цифровому середовищі. Недостатньо обґрунтована фінансова політика підприємств може стати причиною зниження ефективності цифрових трансформацій, тому формування гармонійної взаємодії цифрових технологій та фінансової архітектоніки даватиме додаткові можливості забезпечення підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку на довгострокову перспективу. Саме концептуальне поєднання цифрової трансформації та фінансової архітектоніки й визначає актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками науково-дослідних робіт, науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводилось у відповідності з науковими темами кафедри фінансів, банківської справи та страхування Державного біотехнологічного університету: «Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора» (номер ДР 0121U109406), «Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес процесів» (номер ДР 0123U100366), «Стратегії диджиталізації бізнес-процесів та фінансових технологій» (номер ДР 0124U001076). Здобувачем було досліджено теоретичні засади формування фінансових механізмів, опрацьовано теоретичні засади формування фінансової архітектури та архітектоніки для підприємств, досліджено стан ринкової активності фінтех-компаній, визначено можливості залучення цифрових фінансових технологій у діяльність підприємств, запропоновано напрями формування інноваційних моделей, пророблено можливі загрози й ризики, які можуть виникати під час цифрової трансформації тощо.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження – розробка теоретико-методологічних засад формування фінансової архітектоніки бізнес-процесів та обґрунтування ефективного використання інструментарію цифрової трансформації бізнесу для забезпечення стратегічного відновлення.

Вперше запропоновано концепцію побудови фінансової архітектоніки, яка включає поетапний алгоритм дій (окреслення можливостей цифрової адаптації та трансформації бізнес-процесів, вибір фінансових стратегій перспективного розвитку, моделювання фінансової архітектури та сценаріїв стратегічного відновлення, опрацювання механізмів запровадження фінансових стратегій у діяльність підприємства, моніторинг результатів реалізації обраних напрямів, формування стратегічних орієнтирів розвитку бізнесу).

Удосконалено базові категорії дослідження та запропоновано визначати фінансову архітектуру як структуровану модель, яка охоплює управління

фінансовими ресурсами на різних рівнях бізнес-процесів та базується на процедурах їх формування, розподілу, руху та використання, які генеруються в процесі провадження виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, а фінансову архітектуру через побудову фінансової архітектури підприємства та формування взаємозв'язків між її складовими, компонентами та елементами.

Удосконалено механізм цифрової адаптації аграрних підприємств, який враховує фактори виробничого, соціального та інформаційного характеру.

Удосконалено модель стратегічного управління, яка передбачає запровадження фінансового інжинірингу бізнес-процесів, які формуються на мікро-, мезо- та макrorівні з особливими характеристиками в цифровій екосистемі.

Удосконалено функціональне навантаження фінансового інжинірингу та методичні рекомендації щодо формування фінансової системи підприємства за уніфікованими міжнародними показниками.

Дістало подальшого розвитку обґрунтування впливу цифрової трансформації через зниження рівня довіри до традиційних фінансових послуг, широке охоплення та розширення сфер для цифрових інструментів, зростання популярності інформаційних систем, відкритість бізнесу до інновацій та отримання конкурентних переваг за допомогою цифрових рішень.

Дістало подальшого розвитку дослідження тенденцій впровадження фінансових технологій та характеристик зростання інтересу до цифрових платформ й використання технологій.

Дістало подальшого розвитку обґрунтування стратегічних напрямів цифрової адаптації підприємств в окремих сферах виробничо-комерційної діяльності.

Дістало подальшого розвитку опрацювання векторів отримання конкурентних переваг у сфері бізнес-комунікацій через збільшення ринкової активності аграрних підприємств.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Представлені в дисертаційній роботі наукові результати розширюють теоретичні основи дослідження фінансової архітектури та архітектоніки в умовах цифрової трансформації бізнес-процесів. Теоретична цінність полягає у формуванні авторської концепції побудови архітектоніки через інтеграцію фінансових та цифрових інструментів в систему стратегічного управління підприємства, а також поглиблене дослідження механізмів взаємодії між цифровим середовищем та фінансовою сферою провадження бізнесу. Запропонована методична модель визначення ефективності цифрових змін на підприємстві має практичну цінність і в подальшому може бути використана для наукових досліджень в сфері фінансового менеджменту. Представлені в роботі аналітичні дослідження на основі фінансової звітності досліджуваного підприємства мають прикладний характер і можуть бути використані не лише в його подальшій діяльності, а й іншими підприємствами з метою планування їх фінансових систем за запропонованими напрямками цифрового розвитку.

Розроблені в дисертаційній роботі теоретико-методичні засади й підходи до фінансового управління мають міждисциплінарний характер та можуть бути впроваджені у системи стратегічного планування та прогнозування, побудову систем моніторингу фінансових результатів діяльності підприємств, а також використовуватись в навчальному процесі за відповідними освітніми програмами.

Повнота викладення у відкритому друку та апробація положень дисертаційної роботи.

Основні результати відображено у публікаціях в наукових виданнях, включених до наукометричних баз, фахових виданнях, затверджених МОН України, монографіях, збірниках тез доповідей тощо. Апробація результатів здійснювалась на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Здобувачем опубліковано 29 наукових праць: 2 статті у виданнях Scopus та Web of Science; 6 статей (одноосібно та у співавторстві) у фахових виданнях

України; 3 статті у колективних монографіях, опублікованих українськими та закордонними видавництвами; 15 тез доповідей у збірниках конференцій. В роботі використані лише ті наукові результати з опублікованих робіт у співавторстві, які належать здобувачу.

Положення дисертаційного дослідження викладені у відкритому друку та пройшли апробацію.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі та їх достовірність.

Положення, висновки та пропозиції, що подані в дисертаційній роботі, мають достатній рівень аргументації завдяки поєднанню фундаментальних теоретичних підходів із сучасними аналітичними інструментами. Дослідження має логічну послідовність викладу матеріалу, представлені пропозиції мають методичне обґрунтування та підтверджуються результатами власних досліджень здобувача. Достовірність підтверджується використанням методів наукового аналізу, систематизації та узагальнення, стратегічного аналізу, а також для посилення практичної складової залучено економіко-математичне моделювання, методи статистичної оцінки та ін. Під час дослідження застосовано міждисциплінарний підхід, що сприяло релевантності отриманих результатів.

Структура та зміст дисертаційної роботи, завершеність та відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження має структуру, яка логічно відображає послідовність наукового пошуку: проведення теоретико-методологічних досліджень в сфері цифрової трансформації, формування фінансової архітектури та архітектоніки й визначення фінансових технологій, які є можливими для залучення під час цифрової трансформації (розділ 1), окреслення сучасного стану розвитку ринку фінтех та особливостей використання цифрових технологій (розділ 2), розроблення пропозицій щодо побудови фінансової архітектоніки для аграрних підприємств з урахуванням цифрової трансформації бізнес-процесів (розділ 3). Кожен розділ має внутрішню логічну структуру та

взаємопов'язаний з іншими, що сприяє загальному цілісному сприйняттю отриманих наукових результатів.

Перший розділ дисертаційної роботи присвячено удосконаленню теоретико-методичних основ формування фінансової архітекτονіки та визначення впливу цифрових технологій на бізнес-процеси. Удосконалено змістовне наповнення базових категорій та сформовано структурно-логічну схему цифрової адаптації до бізнес-процесів. Опрацьовано механізми формування фінансової архітекτονіки. Запропонована структурно-логічна схема факторів впливу на цифрову трансформацію бізнесу. Удосконалено методичні засади оцінювання ефективності впровадження інструментів цифрової трансформації.

У другому розділі проаналізовано тенденції розвитку фінансових технологій та особливості цифровізації в сфері агробізнесу. Розглянуто тренди впровадження цифрових фінансових технологій, динаміку залученості до цифрових платформ та використання технологій фінтех-компаній, зростання ринкової присутності українських фінтех-компаній на міжнародному ринку. Опрацьовано можливості використання фінансових технологій аграрними підприємствами та запропоновано напрями залучення сучасних інформаційних систем й технологій. Запропоновано рішення щодо цифрової адаптації аграрних підприємств. Визначено стратегічні вектори отримання конкурентних переваг та збільшення ринкової активності аграрних підприємств за рахунок цифровізації. Запропоновано рішення прикладного використання блокчейн-технологій в межах українського агробізнесу.

У третьому розділі запропоновано напрями розвитку фінансової архітекτονіки бізнес-процесів із залученням інструментів цифрової трансформації. Розроблено механізм цифрової адаптації аграрних підприємств. Запропоновано шляхи залучення цифрових технологій до управлінських систем та окреслено можливості практичного використання. Визначено та удосконалено існуючу структуру ризиків. Розроблено модель стратегічного управління, яка передбачає запровадження фінансового інжинірингу бізнес-процесів.

Удосконалено функціональне навантаження фінансового інжинірингу з метою проактивного управління з моделюванням сценаріїв та стратегуванням. Запропоновано формування фінансової системи підприємства за уніфікованими міжнародними показниками. Удосконалено систему аналітичної складової фінансової архітектури бізнес-процесів. Розроблено сценарії запровадження цифрових рішень, поступової адаптації та подальшої трансформації аграрних підприємств. Розроблено концепцію побудови фінансової архітектоніки. Запропонована концепція побудови фінансової архітектоніки бізнес-процесів в цілісній інтеграції є дієвим механізмом формування стратегій відновлення бізнесу в площині тенденцій розвитку цифрової трансформації.

Рукопис дисертації представляє завершене наукове дослідження, яке має мету, визначені предмет, об'єкт та завдання, які повною мірою розкриті в отриманих результатах та висвітлені по тексту роботи.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертаційної роботи та публікацій свідчить про відсутність порушень принципів академічної доброчесності. Представлений звіт перевірки дисертаційної роботи на плагіат має допустиме значення. Наукові результати сформовані здобувачем на основі наукових пошуків в межах тематики та існуючих досліджень провідних українських та зарубіжних вчених, на використанні джерела є посилання і дотримані правила цитування.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

В дисертаційній роботі представлено вагоме теоретичне підґрунтя для визначення сутності фінансової архітектури та архітектоніки (п.1.2). По тексту справедливо підкреслено взаємозалежність, взаємодоповнюваність та концептуальну синергію. Разом з тим відсутнє розмежування ролей, функціонального навантаження та місця в системі фінансового управління з позицій інструментального залучення в процесі цифрової трансформації. Також не представлено формалізований механізм, який би дав змогу продемонструвати цілісність чи дозволив кількісно оцінити вплив цифрової трансформації саме на фінансову архітектуру та архітектоніку.

Необхідно відмітити, що розширена деталізація ризиків, яка представлена в п.3.1, є базисом для проведення подальших аналітичних досліджень, наприклад, з використанням матриць впливів, моделі VaR для оцінки фінансових наслідків, оцінки фінансових результатів з урахуванням ризиків, формування ризик-орієнтованої стратегії тощо, але в роботі даний сегмент представлений лише опосередковано і є частиною дослідження екосистеми.

Дослідження фінансового інжинірингу (п.3.2) має достатнє теоретичне обґрунтування, проте, необхідно було б додати таксономію інструментів за критеріями, які використовуються в роботі (управління ризиками, фінансові показники ефективності, платоспроможності, ліквідності тощо, рівень цифрової інтеграції та ін.), що надає більшу методичну завершеність дослідженню.

Уніфікована система фінансових показників (п.3.2) є прикладним адаптивним елементом для переходу функціонування фінансово-аналітичної системи підприємства від класичної моделі до новітніх міжнародних стандартів. Крім того, в роботі представлено значний розрахунковий масив фінансової звітності досліджуваного підприємства (2010-2024 рр.), що надає можливість детально проаналізувати динаміку розвитку та тренди у фінансовій площині, однак, маючи такий обсяг даних, не представлено моделі для прогнозування показників фінансової активності на найближчі 2-5 років з використанням того ж пакету аналізу, який використано для проведення існуючих аналітичних розрахунків та візуалізації отриманих результатів.

Окремі моделі та механізми, представлені у третьому розділі дисертаційної роботи, носять узагальнений характер. На нашу думку, доцільно додати до них блоки з методичними алгоритмами, розробленими автором, що забезпечило б поєднання теоретичних положень та можливостей практичної реалізації запропонованих стратегій на підприємствах.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Заїки Олени Володимирівни на тему: «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу», подана до захисту у спеціалізовану вчену раду для здобуття

наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування за актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами опублікованими у фахових виданнях, новизною та практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024 року, автор Заїка Олена Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Державного біотехнологічного університету

Олена МАЛІЙ



Малій О.
ЗАСВІДЧУЮ
керівник відділу дипломатії ДБТУ
[Signature]